



Discurs del síndic general amb motiu del Dia de la Constitució

Casa de la Vall, 14 de març de 2026

Molt il·lustre senyora subsíndica,
Molt il·lustre senyor cap de Govern,
Molt il·lustre president del Consell Superior de la Justícia,
Molt il·lustre president del Tribunal Constitucional,
Molt il·lustres representants dels coprínceps,
Conselleres, consellers, ministres,
Honorables senyores i senyors cònsols,
Excel·lentíssims ambaixadors i ambaixadores,

Distingits conciutadans,

Avui fa trenta-tres anys el poble andorrà va exercir un dels poders més absoluts que existeixen i que s'utilitzen de manera molt excepcional: el poder constituent. El poder constituent és, en essència, el punt d'origen de tota comunitat política organitzada en llibertat. És aquella autoritat primera que té la capacitat de crear o reformar la constitució i que, precisament per això, se situa en l'arrel de tot l'ordre institucional del país.

En una democràcia moderna, aquest poder resideix en el poble. És el poble, com a subjecte sobirà, qui té la legitimitat última per fundar l'ordre constitucional. Per això diem que el poder constituent és previ a l'ordenament jurídic: perquè no neix del dret, sinó que és el dret el que neix d'ell.

Abans que els poders legislatiu, executiu i judicial actuïn; abans fins i tot que aquests poders constituïts existeixin, hi ha aquesta voluntat sobirana que decideix dotar-se d'unes regles comunes, d'uns drets compartits i d'uns límits clars per a l'exercici del poder. Especialment, això darrer: la limitació de l'exercici del poder.

La història del constitucionalisme modern és, en gran manera, la història d'aquesta limitació del poder. Perquè el poder constituent és una mena de paradoxa: un poder que ho pot tot i que, precisament per això, decideix autolimitar-se; un Leviatan que s'encadena a si mateix.

Quan aquest poder constituent es concreta en una constitució, no estem només davant d'un text normatiu, sinó davant d'un pacte fonamental de convivència. La constitució neix per endreçar la llibertat, per reconèixer la dignitat de les persones, per garantir els seus drets i, alhora, per limitar el poder. Aquesta és una de les grans conquestes del constitucionalisme: haver entès que la llibertat dels ciutadans només pot ser preservada si el poder de l'Estat se sotmet a regles, controls i contrapesos.

La constitució és, així, una garantia davant l'arbitrarietat. Reconeix drets fonamentals, protegeix la igualtat, preserva la llibertat d'expressió, de participació i d'associació i, al mateix temps, estableix com s'ha d'exercir el poder, per qui, amb quins límits i sota quina responsabilitat.

Aquest és el sentit profund de la separació de poders, que no és una mera tècnica institucional, sinó una garantia democràtica de primer ordre. Quan el poder es distribueix entre institucions diferents, quan el legislatiu, l'executiu i el judicial actuen de manera diferenciada i es controlen mútuament, el que es protegeix no és només l'equilibri institucional, sinó sobretot la llibertat de la ciutadania.

Per això la separació de poders i els sistemes de controls i contrapesos —allò que els americans anomenen checks and balances— són la clau de volta del sistema democràtic. Sense separació de poders efectiva, sense control recíproc, sense aquest entramat de límits que imposa el pacte constitucional, no podem parlar plenament de règim constitucional ni de democràcia madura.

Quan un sol poder s'imposa sobre els altres, quan desapareixen els contrapoders, quan el control es debilita, el constitucionalisme es desfigura i la democràcia perd densitat, garanties i veritat.

A Andorra la qüestió de la conquesta de les llibertats no va ser tan present, tan manifesta, en el moment d'aprovar-se la Constitució. Perquè el nostre país —a diferència d'altres— no sortia d'un règim dictatorial en què s'haguessin conculcat de manera sistemàtica els drets fonamentals i les llibertats públiques. I això també forma part de la nostra singularitat institucional.

Però hem d'entendre que una constitució no es fa només per a un moment determinat o com a reacció a una situació concreta, sinó que és un sistema institucional amb vocació de perdurar, i les seves garanties es projecten cap al futur.

En les democràcies modernes, la constitució s'entén clàssicament com l'instrument que limita el poder públic en totes les seves manifestacions. En el cas andorrà, això significa que la Constitució ordena, regula i limita l'actuació del Copríncipat, del Consell General, del Govern,

dels Comuns i del poder judicial. Cap institució no queda fora del seu marc. Cap autoritat no pot actuar legítimament al marge dels seus principis.

La Constitució és, per tant, l'escut que protegeix la ciutadania i el fonament que dona coherència a l'Estat. No només organitza els poders públics, sinó que els sotmet a una exigència superior: la de respectar sempre els drets, les llibertats i la dignitat de les persones.

La Constitució que avui celebrem recull un llegat institucional fruit de segles d'evolució i sedimentació; és, per tant, un text genuïnament andorrà. I, a la vegada, és un text clarament emmarcat en el constitucionalisme contemporani. Els principis bàsics que inspiren la Constitució andorrana són els mateixos que han inspirat constitucions arreu del món.

És una norma de normes que és alhora local i universal: profundament arrelada a la nostra història, però plenament oberta als principis universals del constitucionalisme democràtic.

Avui, el 2026, 33 anys després d'aquell 14 de març en què el poble andorrà va exercir de manera inapel·lable i rotunda el seu poder constituent, recordar els fonaments d'aquest pacte de convivència que representa la Constitució no és només un formalisme o un ritual; és també un deure i una necessitat.

Perquè els fonaments del constitucionalisme —malgrat gaudir d'una relativa bona salut a casa nostra— s'estan posant en dubte en molts altres llocs del món. En diversos països observem tensions i retrocessos democràtics que ens recorden que els principis de l'estat de dret no es poden donar mai per definitivament garantits.

Les opcions polítiques que obertament reclamen una revisió dels principis bàsics de la democràcia i l'estat de dret són cada cop més nombroses i cada vegada més visibles; i les actuacions dels poderosos per intentar eludir els controls i les limitacions són cada vegada més freqüents.

Això passa en països grans i petits; llunyans i no tan llunyans; i, de vegades, també en democràcies que creïem àmpliament consolidades.

Aquesta crisi del constitucionalisme té una clara projecció a l'esfera internacional. Perquè el constitucionalisme no ha tingut efectes només frontera endins de cada país, sinó que ha projectat també un determinat ordre internacional: un ordre basat en principis i en normes que tenen com a finalitat limitar l'exercici del poder.

Quan els 51 països fundadors de les Nacions Unides es van reunir a San Francisco el 26 de juny de 1945 es va produir una mena de moment constituent a escala internacional. Amb la signatura de la Carta i la creació de l'ONU, fins i tot les grans potències que acabaven de

guanyar la guerra acceptaven limitar el seu poder i sotmetre les seves actuacions a unes regles determinades.

La realitat, certament, s'està desviant d'aquella voluntat fundacional. "Estem vivint un canvi brusc cap a un món sense regles on el dret internacional és trepitjat i l'única llei que impera és la llei del més fort". Amb aquestes paraules descrivia l'escenari internacional el president de la República Francesa i copríncep d'Andorra, Emmanuel Macron, durant la seva participació en el Fòrum de Davos.

I no es tracta d'una anàlisi aïllada. Altres veus institucionals rellevants han fet diagnòstics semblants.

La cap de la diplomàcia europea, Kaja Kallas, parlava recentment d'un ordre mundial caracteritzat per la competència i per una política de poder coercitiva dominada per potències que estableixen esferes d'influència.

I el primer ministre del Canadà, Mark Carney, advertia també a Davos que vivim en una era de rivalitat entre grans potències en què l'ordre internacional basat en regles s'està esvaint.

El més rellevant d'aquestes opinions no és la cruesa amb què descriuen la realitat, sinó el fet que provenen de responsables públics amb un perfil marcadament institucional i situats en el centre de l'espectre polític.

Quan aquestes veus, que es caracteritzen per la moderació, dibuixen el panorama actual de manera descarnada, es fa evident fins a quin punt els principis que han sustentat l'ordre internacional de les darreres dècades continuen sent necessaris. I fins a quin punt continua sent imprescindible defensar-los.

Com recordava el president dels Estats Units, Ronald Reagan: "La llibertat mai no es troba a més d'una generació de la seva desaparició".

De forma força sobtada hem substituït la cooperació per la competència, el dret internacional per la llei del més fort, l'universalisme pel nacionalisme excloent, el lliure comerç pel proteccionisme i la defensa per la guerra.

Algú podria argumentar que el canvi no ha estat tan sobtat; que les institucions, els principis i les normes internacionals creades a partir de 1945 quedaven molt bé sobre el paper, però que —de fet— les grans potències han actuat de forma unilateral sempre que els ha convingut; i que, en el fons, durant anys i dècades hem viscut de les aparences.

És cert que l'ordre internacional nascut després de la Segona Guerra Mundial és imperfecte i que als països petits i mitjans se'ns exigeix un compliment estricte del dret internacional públic mentre que els grans no sempre segueixen els seus dictats. Però no és menys cert que —tant en el pla internacional com en el pla intern dels diferents països— sempre és preferible una legalitat imperfecta que una manca de normes.

El constitucionalisme democràtic i l'ordre multilateral van indissociablement aparellats amb unes formes determinades; i la degeneració de les formes no presagia res de bo.

Jo avui, a tots vosaltres, us pregunto: en aquest món, que de manera eufemística anomenem multipolar, però que és —de fet— el de la llei del més fort; en aquest món cap al qual anem; en aquest món —més ben dit— en què ja hi som de ple; quin lloc li pertoca a Andorra? Què farà Andorra? Com s'adaptarà Andorra?

No ho formulo com una pregunta retòrica per, tot seguit, donar-vos la meva resposta. Jo no la tinc, la resposta; tinc algunes idees. I tinc, sobretot, la responsabilitat com a síndic general d'esperonar aquest debat, de fer-nos reflexionar sobre qüestions que van més enllà de les coses quotidianes, però que també tenen una importància cabdal per al nostre futur col·lectiu.

Saber quin lloc trobarà Andorra i com s'adaptarà a un context internacional que canvia de manera vertiginosa implica respondre a una pregunta complicada, ho admeto. Les especulacions sobre el futur sempre són complexes. En canvi, les reflexions sobre el que ja ha passat solen estar més al nostre abast.

I és en aquest sentit que em pregunto: el pas decisiu, constituent, que Andorra va fer avui fa 33 anys hauria estat més fàcil o més difícil de fer si el món de 1993 fos com aquest nou món que ara s'albira?

En un món presidit pel realisme descarnat, per l'absència de principis universals, on impera la llei del més fort, a Andorra li hauria estat molt més difícil trobar el seu lloc a la comunitat internacional. Encara més, m'atreveixo a dir que en un món on no existissin l'Organització de les Nacions Unides i el Consell d'Europa, Andorra no hauria pogut aprovar una Constitució moderna que refermés la nostra sobirania.

En això rau també l'encert de les andorranes i els andorrans que van saber llegir el moment històric i polític per aprovar la Constitució. Diu Maquiavel a El Príncep que “els grans homes de la història -els grans homes i dones- no són deutors de la fortuna, però sí de l'oportunitat”. Saber aprofitar les finestres d'oportunitat; aquest sí que és un deure que com a andorrans tenim envers les generacions que vindran després de nosaltres.

Pensem-hi a l'hora d'encarar alguns dels reptes presents: en un món de blocs que tendeixen a blindar-se, hi haurà un escenari més propici que l'actual per estabilitzar les nostres relacions

amb el nostre entorn? Probablement no; i les finestres d'oportunitat no estan obertes de manera indefinida.

Perquè l'evolució dels últims mesos ens demostra que ens cal mantenir una relació sòlida, oberta i constructiva amb el nostre entorn geopolític i amb el conjunt del continent europeu. No només perquè és l'espai geogràfic en què ens trobem, sinó també perquè forma part d'una tradició política i jurídica basada en el constitucionalisme, en l'estat de dret i en la protecció dels drets i les llibertats.

A vegades ens agrada recrear-nos en els defectes d'Andorra o d'Europa, en les mancances dels seus projectes polítics i en les seves contradiccions.

Però aquests dies també veiem amb més claredat el valor d'aquest espai d'ideals polític compartits. Perquè vivim en un entorn relativament previsible, on sabem que els nostres drets seran respectats i on l'estabilitat regional ens protegeix de canvis sobtats i dramàtics en les nostres vides fruit de conflictes que no són els nostres. A cop de titulars de premsa i de notícies impactants, estem descobrint que la prosperitat econòmica, la innovació tecnològica o la competitivitat fiscal serveixen de ben poca cosa quan entren en joc qüestions realment fonamentals com la pau, la seguretat i el respecte als drets humans.

Per això també penso que tots aquells que defensem el constitucionalisme democràtic, l'estat de dret i les institucions multilaterals ens hem de desacomplexar. I hem de dir ben clar que el model de convivència i de societat que ha anat prenent forma al nostre continent després de la Segona Guerra Mundial —i les institucions que se'n deriven— no només està inspirat per principis nobles, sinó que ha contribuït decisivament a assolir els nivells més alts de pau, prosperitat, justícia i benestar que el nostre continent ha conegut.

Tornant a la meva reflexió inicial: la força de la Constitució no s'esgota en l'àmbit dels poders públics. Amb el temps, la cultura constitucional ha anat afirmant també que els drets fonamentals i els valors constitucionals projecten els seus efectes sobre la vida social en conjunt. Això vol dir que la Constitució no només informa la relació entre l'Estat i els ciutadans, sinó també la convivència entre particulars.

El respecte a la dignitat, a la igualtat, a la llibertat i a la no discriminació no és només una exigència per a les institucions públiques; és també un horitzó que ha d'impregnar les relacions privades i el conjunt de la vida col·lectiva.

Avui, la Sindicatura i tots els grups parlamentaris del Consell General hem volgut convidar representants del teixit associatiu del país -de la societat civil en el seu sentit més ampli- precisament perquè la cultura constitucional no és exclusivament institucional, sinó que impregna tota l'organització de la convivència.

Aquí és on la societat civil adquireix una importància central. El món associatiu, les fundacions, les federacions i totes les formes d'organització de la vida col·lectiva són expressió directa dels drets i les llibertats reconeguts constitucionalment. Però són també molt més que això: són espais de participació, de compromís, de responsabilitat compartida i de construcció del bé comú.

El teixit civil fa més forta la democràcia perquè aporta pluralitat, canalitza inquietuds, articula propostes i crea vincles entre les persones i les institucions. Una societat civil viva és una societat que no delega del tot la seva veu, que no s'allunya de la cosa pública, que participa i que contribueix activament a sostenir la qualitat democràtica del país.

I és aquí on torna a aparèixer la importància de la societat civil organitzada. Quan les associacions, les entitats, les federacions i els col·lectius fan arribar les seves inquietuds, les seves propostes i la seva experiència al Consell General, el que fan no és només participar: contribueixen també a legitimar-lo i a enfortir-lo. Escurcen la distància entre la societat i les institucions i recorden que la democràcia no és una realitat acabada, sinó una construcció permanent.

Fan visible que la qualitat democràtica d'un país no depèn només de les seves lleis o de les seves institucions, sinó també del grau d'implicació del seu teixit cívica i de la seva ciutadania.

La nostra Carta Magna, que és un text constitucional avançat, posa les bases d'una democràcia deliberativa. Perquè no només estableix com funcionaran les institucions públiques democràtiques, sinó que espera la societat civil perquè s'organitzi: des dels agents econòmics i socials fins a les associacions més diverses.

Una democràcia de qualitat no pot limitar-se a ser una democràcia agregativa, on només compten els vots i el joc de majories i minories. Seria tan reduccionista com concebre l'interès general com la mera suma d'interessos particulars. Això, en el fons, ens porta a un joc de suma zero; de la mateixa manera que aquest nou món basat en la competència, la transacció i les esferes d'influència condueix inevitablement a un joc de suma zero on l'única manera de guanyar és fer perdre a l'altre.

La societat civil és l'antítesi de tot això. La societat civil genera capital social; estructura les preferències individuals; organitza i endreça el debat públic; i ens ajuda a veure que quan cooperem el resultat és més bo que quan competim.

Per això podem dir que la qualitat democràtica d'un país no depèn només de les seves lleis o de les seves institucions, sinó també del grau d'implicació del seu teixit cívica i de la seva ciutadania.

Una implicació que es fa palesa amb la vostra presència avui aquí i que nosaltres, des de les institucions, us volem agrair.

El 14 de març de 1993, les dones i els homes d'Andorra van exercir el seu poder constituent i van posar en marxa tota una arquitectura constitucional que és, a la vegada, un punt de partida i un ideal cap al qual hem d'avançar cada dia. Però van fer quelcom més; quelcom que no queda recollit -negre sobre blanc- en el text de la Constitució, però que es desprèn de l'esperit constituent, del pathos de les paraules del preàmbul: les dones i els homes de l'Andorra de 1993 van dipositar la seva confiança en el futur. La seva confiança en tots nosaltres i en les generacions i generacions d'andorrans que vindran després de nosaltres.

En què sabríem mantenir-nos fidels al pacte de convivència expressat en la Constitució i que sabríem acostar-nos —cada dia un pas més— a la plenitud de les seves aspiracions i dels seus ideals.

Fem-nos dignes mereixedors d'aquesta confiança.

En nom de la senyora subsíndica i en el meu propi us desitjo un molt bon Dia de la Constitució.

Visca Andorra!